

ASKARNING SAFLANISHDAN AVVAL VA SAFDAGI MAJBURIYATLARI

Qahramonov Fazliddin O'rinboy o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich kursanti.

Zokirov Farxod Baxovadin o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich kursanti.

Egamberdiyev Kamoliddin Ahrorjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich kursanti.

To'xtapo'latov Sayfiddin Saydullo o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich kursanti.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Askarning saflanishdan avval va safdagi majburiyatlari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Askar, saf, safdagi majburiyatlar, qurol-aslaha, kiyim-kechak, o'ngga, chapga, ortga, salomlashish, himoya.

Har bir askar saflanishi oldidan o'zining majburiyatlarini o'ta uquvchanligi bilan ko'ngildagidek aniq bajarishi lozim. Saflanish oldidan askar: quroli, o'ziga biriktirilgan qurol-aslaha va harbiy texnika, o'q-dori, shaxsiy himoya vositalari, qazuv quroli, kiyim-kechak va anjomlari sozligini tekshirishi, kiyimini to'g'rilashi, anjomlarini o'ziga moslashtirishi va to'g'ri taqishi, safdoshga kamchiliklarini tuzatishda yordam berishi, safdagi o'z o'rnini bilishi, unga tez va bo'shashmasdan borib turishi, harakat vaqtida to'g'ri, oldi-orqa va yon tomonlaridagi oraliq masofani saqlagan holda yurishi, xavfsizlik talablariga rioya etishi, ruxsatsiz saf (mashina)dan chiqmasligi, safda turgan vaqtida gapirmasligi va chekmasligi, komandirning komanda va buyruqlariga diqqat bilan quloq solishi, ularni boshqalarga xalaqit bermay tez va soz bajarishi, buyruq va komandalarni boshqalarga o'zgartirmay baland ovozda va aniq yetkazishi lozim. Askarning saflanishdan avval va safdagi majburiyatlari. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining Saf Nizomida safda turish, qurol va qurolsiz harakat qilish; kichik bo'linma va harbiy qismlarning piyoda va mashinalarda saf tortishi, harbiy salom-alikni bajarish, saflar ko'rigini o'tkazish tartibi; harbiy qism Jangovar bayrog'ining safdagi holati, uni olib chiqish va olib ketish tartibi; harbiy xizmatchilarning safga tizilish oldidagi, safga turishdagi majburiyatlari, ularni safda turish va yurishga o'rgatish talablari, shuningdek, harbiy xizmatchilarning jang maydonida harakatlanish usullari va dushman qo'qqisidan hujum qilgan vaqtdagi xatti-harakatlarini belgilab beradi. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining barcha harbiy qismlari, shtablari, boshqarmalari, muassasalari, korxonalari, tashkilotlari va harbiy bilim yurtlarining Saf Nizomidan qo'llanma sifatida foydalanishi majburiydir.

O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirining 1996-yil 14-oktabrdagi 238- buyrug‘iga binoan, joriy etilgan.

Saf va uning elementlari.

SAF — harbiy xizmatchilar, kichik bo‘limlar va qismlarning nizomiga ko‘ra, piyoda va mashinalarda birgalikda harakat qilish uchun joylashuvi.

SHERENGA(yonma-yon qator) — harbiy xizmatchilarning belgilangan oraliq masofani saqlagan holda bir chiziqqa yonma-yon saf tortishi. Mashinalarning bir chiziqqa yonma-yon saf tortishi.

QANOT — safning o‘ng (chap) chekkasi. Saf bir tomondan ikkinchi tomonga burilgan vaqtda qanotlar nomi o‘zgarmaydi

OLD — safning harbiy xizmatchilar yuzlanib turgan (mashinalarning old) tomoni.

MASOFA — safda yonma-yon turgan harbiy xizmatchilar (mashinalar), bo‘linmalar va qismlar o‘rtasidagi oraliq masofa.

ORQA — oldiga qarama-qarshi tomon.

DISTANSIYA — safda oldinma-keyin turgan harbiy xizmatchilar (mashinalar), bo‘linmalar va qismlar o‘rtasidagi oraliq masofa.

SAFNING ENI — qanotlar o‘rtasidagi[4]

SAFNING BO‘YI — birinchi sherenga (oldinda turgan harbiy xizmatchi)dan so‘nggi sherenga (oxirida turgan harbiy xizmatchi) orasidagi, mashinalar bilan turganda esa, birinchi chiziqda (oldinda) turgan mashinalar bilan so‘nggi (orqada) chiziqda turgan mashinalar o‘rtasidagi masofa.

Quyidagi hollarda komanda berilmagan taqdirda ham qad rostlab turiladi: buyruq berilgan va olingan, bildiruv berilgan, O‘zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi yangragan, harbiy salom-alik qilingan, shuningdek, komanda berilgan vaqtda, «Erkin» komandasi berilganda o‘zini erkin qo‘yib, o‘ng yoki chap tizzasini xiyol bukib, joyidan qimirlamasdan, xotirani jam qilib va gaplashmasdan turiladi. Bosh kiyimni yechish uchun — «Bosh kiyimlar yechilsin», kiyinish uchun esa, «Bosh kiyimlar kiyilsin» komandasi beriladi. Zarur hollarda bir o‘zi bo‘lgan harbiy xizmatchi bosh kiyimini komandasiz yechib kiyadi.Safda turganda salomga javob berish.Boshliq yoki unvoni yuqori komandirning «Salom, o‘rtoqlar» deganiga, barcha harbiy xizmatchilar safda yoki safda turmagan paytda «Assalom», deb javob salomini berishadi. Boshliq yoki unvoni yuqori komandir bilan xayrlashish paytda «Xayr, o‘rtoqlar» so‘ziga harbiy xizmatchilar «Xayr», deb javob qaytaradilar. Javob oxirida «o‘rtoq» va harbiy unvoni qo‘shib aytiladi. Masalan, «Assalom, o‘rtoq mayor», «Xayr, o‘rtoq general-mayor».Boshliqlar bilan salomlashishda harbiy xizmatchilar aniq, qattiq ovozda salomini aytishadi.Safda turish. Joyida turib burilish.Joyida turib burilishlar «O‘ngga»,«Chapga»,«Ortga»komandalari bilan bajariladi.Chapga va orqaga burilishlar chap qo‘l tarafga chap oyoqning tovonini va o‘ng oyoqning uchida, o‘ngga

burilish esa, o'ng qo'l tarafga o'ng oyoqning tovoni va chap oyoqning uchida bajariladi.[3]

Burilishlar ikki bosqichda bajariladi:

birinchi bosqich — gavdani to'g'ri tutgan holda burilish va tizzalarni bukmasdan gavdaning og'irligini oldinda turgan oyoqqa o'tkazish;

ikkinchi bosqich — eng qisqa yo'l bilan ikkinchi oyoqni birinchisining yoniga qo'yish.

Dastlabki komanda bo'yicha joyidan qo'zg'alganda, gavdani sal oldinga berib, qo'llarni yarim bukib, tirsaklar biroz orqaga olinadi, chap oyoqni yerga qo'yish bilan darhol bajariladigan komanda beriladi, komanda berilgach, o'ng oyoq bilan oldinga bir qadam qo'yilib, chap oyoq bilan boshlab yugurib ketiladi. Yugurish chog'ida qo'llar erkin va unga mos harakatlantiriladi. Yurishdan yugurishga o'tish uchun dastlabki komanda bo'yicha qo'llar yarim bukiladi, tirsaklar biroz orqaga olinadi. Darhol bajariladigan komanda chap oyoq yerga qo'yilishi bilan beriladi. Ushbu komandaga ko'ra, o'ng oyoq oldinga qo'yilib, chap oyoqda yugurib harakat qilish boshlanadi. Yugurishdan yurishga o'tish uchun «Qadam bos» komandasi beriladi. O'ng oyoq yerga qo'yilishi bilan bir vaqtda darhol bajariladigan komanda beriladi. Komanda berilgach, yugurganicha yana ikki qadam tashlanadi va chap oyoqdan yurib, harakat qilish boshlanadi. Turgan joyda yurish «Joyingda qadam bos» komandasiga binoan amalga oshiriladi. Ushbu komanda berilganda, oyoqlar yerdan 15—20 sm ko'tariladi va tovonning uchi yerga tekis qaytib tushiriladi, qo'llar qadamga mos harakatlantiriladi.[1] Chap oyoq yerga qo'yilishi bilan «O'g'riga» komandasi berilganda, o'ng oyoq bilan bir qadam tashlanadi va chap oyoq bilan harakat boshlanadi hamda to'la odim tashlanadi. Unda dastlab uch qadam shaxdam bo'ladi. Harakatni to'xtatish uchun «Oddiy askar Ibrohimov, to'xta» komandasi beriladi. Chap yoki o'ng oyoqni yerga qo'yish bilan darhol bajariladigan komanda berilganda, yana bir qadam tashlanadi. So'ngra oyoqlar bir joyga qo'yilib, qad rostlab turiladi. Yakka turgan harbiy xizmatchilar bir necha qadam nariga yurish uchun «Oddiy askar Ibrohimov, o'ng (chap)ga qadam bos» komandasi beriladi. Bunday komanda berilgandan keyin harbiy xizmatchi har bir qadam tashlagandan so'ng ikkinchi oyog'ini birinchi oyog'i oldiga qo'yib, ikki qadam o'ng (chap)ga yuradi. Oldinga yoki orqaga bir necha qadam yurish uchun «Oldin (orqa)ga ikki qadam bos» komandasi beriladi. Komanda berilgach, ikki qadam oldin (orqa)ga bosiladi va oyoqlar juftlanadi. O'ngga, chapga va orqaga qadam bosganda, qo'llar harakatlantirilmaydi. Harakat vaqtida burilishlar «O'ngga», «Chapga», «Ortga yur», «Ortga qadam bos» komandalariga ko'ra bajariladi. Komandalar berilishidan «O'ngga», «Chapga», «Ortga qadam bos» komandalari diqqat tortuvchi «O'ng», «Chap», «Ortga qadam» va ijro etuvchi «Ga», «Bos» komandalariga bo'linadi. [2]

Xulosa:

Diqqat tortuvchi komandalar harbiy xizmatchilarni qaysi tarafga manyovr qilish diqqatini tortadi. Ijro etuvchi komandalar manyovirini ijrosini talab qiladi. O'ngga burilish uchun ijro „Ga“ komanda harbiy xizmatchi o'ng oyog'ini yerga qo'yishi bilan birga beriladi, chapga burilishda ijrochi „Ga“ komandasi chap oyog'ni yerga qo'yishi bilan bir vaqtda beriladi. Shunda belgilangan yo'nalish bo'yicha harakatda qo'l harakati davom ettiriladi, o'ngga yoki chapga burilishlar oyoq uchida bajariladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Sotvoldiyev Chaqiriqqacha harbiy ta'limni tashkil etish va o'qitish metodikasi Toshkent-2010[1]
2. Erkaboyev.O.M. Armiya safida xizmat qilishga tayyorlash bosqichida jismoniy tarbiyaning ijtimoiy mohiyati.Toshkent-2020[2]
3. Yoshlarni chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorlash»o'quv dasturi 2017 y.[3]
4. «O'smirlarni chaqiriqqacha tayyorlash to'g'risidagi Nizomi» 2014 [4]